

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník September 2005

8

XX. Svetové dni mládeže v Kolíne sú dávno za nami. Aj rôzne komentáre, vrátane tých prekvapujúco pozitívnych, už zapadli do histórie. Pritom mám tu na mysli vlastne *dvojité prekvapenie*: našinec musel byť prekvapený, že pisatelia, ktorí nezvykli pozitívne komentovať čokoľvek čo robí Katolícka cirkev a pápež, obzvlášť terajší, sa cítili tak prekvapení, aj pápežovým vystúpením — tak odlišným od toho, čo predpovedali “pokro-kári” — ale aj chovaním až do jedného milióna mladých veriacich. Pre neveriaceho naozaj prekvapujúco musela pôsobiť duchovná atmosféra tejto miliónovej masy mladých nadšencov zhromaždených na neďalekom poli (*Marienfeld*) s umelým vŕškom (mladými hneď prekrstným na UFO, teda lietajúci tanier) kde sv. Otec v sobotu večer a potom v nedeľu 21. augusta slúžil pred nastúpenými stovkami cirkevných hodnostárov a stotisícami mladých najprv vigíliu a na druhý deň záverečnú sv. omšu.

Pravda, pre veriaceho by tu vlastne nemalo ísť o prekvapenie. Faktom ale ostáva, že tento *Weltjugendtag* mal práve toto dvojité pozitívum: ako títo mladí prijali nového “konzervatívneho” pápeža a ako sa tento vedel otvoriť srdciam mladých. Ani napodobenina Jána Pavla II, ani “inkvizítora” Jozefa Ratzingera, ale originálny Benedikt XVI.

Mit dem Papst kam die Sonne (S pápežom prišlo slnko). Takto nadpísal *Kölner Stadt-Anzeiger* svoj referát o jeho príchode do Kolína 18. augusta. Mali možno na mysli nielen počasie — lebo v

Kolíne naozaj v ten deň vyšlo po niekoľkých pochmúrnych dňoch zasa slnko — ale aj rozžiarené státisícové zástupy mladých. Nadšené “Benedetto, Benedetto”, ktoré ho sprevádzalo kdekoľvek sa objavil, bolo ale aj reakciou na jeho príhovory. Je to totiž dvojzmyselné, aj keď si to málokto uvedomil: *Benedetto* je nielen talianska verzia mena Benedikt, ale *benedetto* po taliansky doslova znamená aj “dobře povedané”. Možno iba špekulovať, či toto *mit dem Papst kam die Sonne* sa nakoniec neukáže aj signálom ešte niečoho tretieho: návratu k viere u tohoto cynického, odkresťančeného národa, ktorý si myslí, že najlepším odčinením za omyly generácie spred 70 rokov, najlepším pokáním za zločiny spojené s nemeckým menom, je národné seba-poprenie (*Selbstverleugnung*, *self-denial*), zriekanie sa tisícročného dedičstva, ktorého podstatnou zložkou je práve kresťanská viera.

XX. Weltjugendtag Köln 2005

Frustrovaný DER SPIEGEL

I want the pope to agree to sex before marriage as long as it's done safely (Chcem aby pápež dovolil sex pred manželstvom pokiaľ sa to robí bezpečne) cituje DER SPIEGEL nejakú účastníčku *Weltjugendtagu* z Chicaga na privítanie pápeža v Kolíne 18. augusta. Neide tu ani tak o obsah, alebo o drzú formu jej “príspevku” ako o dôležitosť akú tomuto citátu prikladá DER SPIEGEL. Museli ju asi dlho hľadať, lebo väčšina amerických účastníkov boli práve tak nadšení *Weltjugendtagom* ako drvivá väčšina iných a nevideli v ňom príležitosť na vetranie svojich sexuálnych frustrácií.

Niektorí redaktori DER SPIEGEL však zrejme nevedeli stráviť úspech kolínskych *Svetových dní mládeže* ešte ani dlho po jeho skončení. Ani komentár k nastávajúcim nemeckým voľbám, datovaný tri dni po skončení *Weltjugendtagu*, sa neobišiel bez posmeškov na adresu Panny Márie (<http://service.spiegel.de/cache/international0,1518,371205,00.htm>). Čo by sa asi stalo keby sa namiesto toho posmievali z Mohameda?

Z toho istého dňa pochádza aj článok (pozri <http://service.spiegel.de/cache/international0,1518,371224,00.htm>), v ktorom si robia posmešky už z akéhokoľvek náboženstva, napríklad z biblických pasáží o hovoriacom ohnivom kríku, ktorý sa zjavil Mojžišovi s filozoficky hlboko interpretovateľným výrokom “Ja som, ktorý som”. Prirovnávajú to k úmyselným nezmyslom vykonštruovaným ako paródie náboženstva a náboženských symbolov napríklad ako to robí v USA teraz “populárna” *the Church of the Flying Spaghetti Monster*.

Netreba byť psychológom, aby človek pochopil, že autori takýchto posmešných konštrukcií pravým náboženským symbolom nerozu-

mia a domnievajú sa, že ich ignoranstvo je vlastne cnosť, ktorú iní budú obdivovať. V tom poslednom majú bohužiaľ často pravdu.

Človeku to musí pripomenúť rôzne posmešné, (ale niekedy aj vážne myslené) akoby matematické konštrukcie, ktorých autori matematike zrejme nerozumejú. Posmeškári rátajú s tým, že u (matematicky) neinformovaného čitateľa vyvolajú odpor aj k serióznej matematike, lebo práve neinformovaný nerozumie podstate veci, nevidí rozdiel medzi autentickou vecou (matematikou) a paródiou. V prípade náboženstva i matematiky trpia posmeškári komplexami menejcennosti, ktoré kompenzujú tým, že mútia vodu, aby u neinformovaných mohli loviť sympatizérov.

V prípade matematiky (a teoretickej fyziky) máme aj ignorantov, ktorí sa nechcú posmievať, ktorí si svojho ignoranstva vedomí nie sú. Používajú matematickú terminológiu ktorej nerozumejú, často aj preto aby zapôsobili na kolegov, ktorí týmto odborným termínom tiež poriadne nerozumejú. Sem patria, či patrili, mnohí postmodernistickí autori.

V prípade náboženstva máme rôznych ateistických či agnostických psychológov, ktorí sa tiež nechcú posmievať hoci často používajú náboženskú terminológiu, symbolickému zmyslu ktorej nerozumejú. Vieru posudzujú iba podľa jej vonkajších, psychologických prejavov. V tomto zmysle ich poznatky môžu byť hodnotné aj pre veriaceho, ktorý sa zaujíma o *vonkajšie* prejavy svojej viery. Toto je na rozdiel od matematických "poznatkov" niektorých postmodernistických autorov, ktoré tomu kto používaným matematickým pojmom rozumie nie sú, obávam sa, temer k ničomu.

AIDS a kondómy

Veľa bolo napísané a nahovorené na túto tému vo vzťahu ku Katolíckej cirkvi, aj na pozadí *Weltjugendtagu*. Treba myslím začať s tým, že tu ide aj o nedorozumenie, možno nie vždy zlomyseľné: Aj tí, ktorí si myslia, že

Dokonca aj pomerne kritický britský katolícky týždenník *The Tablet* musel priznať, že "mnohí mladí videli v Benediktovi XVI povzbudenie (*comforting presence*)" a dokonca vraj nástojali na tom, aby odolával nátlaku za uvoľnenie svojho principiálneho postoja v sexuálnych otázkach. "Človek vie na čom s ním je," citujú jedného 23-ročného britského študenta, "zatiaľčo svet je ovládaný sebeckosťou a materializmom, pápež tu stojí ako pravý vzor ako žiť svätým, nezištným životom."

Ešte pred *Weltjugendtagom* bol kolínsky arcibiskup *Joachim kardinál Meisner* silne kritizovaný za to, že v interview mimo iné povedal: "Pozrite sa na týchto rodičov! Mnohí ešte patria ku generácii 68¹. To sú metafyzickí azylanti, bezprístrešní. Nevedia kam patria. Mnohí mladí to už takto nechcú. Vraví sa stále, mládež je egoistická, hedonistická a pohodlná; v skutočnosti však majú ideály a chcú ísť hore, vyššie. Ale pretože rodičia a učitelia mládež viac neprívádzajú k prameňom života, hladajú si náhražky, aj sexuálneho rázu." (SPIEGEL ONLINE, 8.8.2005). *Weltjugendtag* možno aj to ukázal, že kardinál lepšie odhadol mladých, vrátane nemeckých, ako jeho ohovárači, posmievači a kritici. Nakoniec pre kritického mladého obvinenie, že 78-ročný pápež je konzervatívny, teda konzervatívnejší ako títo mladí, musí zniet' asi rovnako samozrejme ako obvinenie, že nevie tak rýchlo utekať ako oni. Pre dvadsaťročného sú predsa "starí a konzervatívni", aj keď v inom zmysle, aj tí príslušníci generácie 68, ktorí pápeža za jeho konzervatizmus najviac kritizujú. Dúfajme, že sa nemeckému pápežovi podarilo aspoň nabúrať hrádzu, ktorú generácia 68 postavila medzi nemeckú mládež a jej kresťanské kultúrno-historické korene.

Slovenská situácia je celkom iná, predovšetkým tam niet rodičov "generácie 68", zato ale rodičov "socialistickej generácie", ktorí často tiež nevedia dať mladým duchovne (ale aj intelektuálne) uspokojivú orientáciu. Po pätnástich rokoch slobodného prístupu k informáciám, nie v poslednej rade aj skrze internet, skostnatelé držanie sa zastaralých modelov kresťanstva, obzvlášť jeho katolíckej verzie, málokedy uspokojí aj mladého Slováka. Ide preto hľadať do "supermarketu svetonázorov", ktorým sú *de facto* média, pričom si často vyberá ten najlacnejší, a teda aj najmenej kvalitný, produkt.

Aj ten komu sa dostalo viery musí byť skostnatelosťou starých modelov zneistený. V Kolíne sa mu však ponúкло niečo iné: pápež ako *ideál* a povznášajúci *symbol* niečoho čo nie je redukovateľné na svetonázorové, ideologické a politické banálnosti. Ale aj ako symbol spolupatričnosti s miliónom rovnako mysliacich a veriacich mladých z celého sveta. Neponúkalo sa im nič pohodlné ale plytké ako u väčšiny iných produktov "svetonázorového supermarketu", ale ideál hodný obdivu a nasledovania. Áno, bolo to pápežovo vystúpenie, sprevádzané spontánnym a strhujúcim "Be-ne-det-to" — azda viac ako jeho teologicky hlboko značné slová — ktoré si muselo nájsť cestu aj k srdciam mnohých v Kolíne prítomných Slovákov, priamo či skrze televíziu. Aj k tým, zneisteným, ktorí sem neprišli s *a priori* pevnou vierou.

¹ Generácia 68 či "68rn" je nemecké označenie pre rebelantskú generáciu, ktorá je v Európe asociovaná s revoltou parížskych študentov z roku 1968. V Nemecku sú ich duchovným dedičom predovšetkým ideológovia Strany zelených. V USA je táto generácia známa pod rôznymi menami ako *flower (power) generation*, *flower children*, *McGovernists* atď. Sem patria napríklad nemecký minister zahraničia Joschka Fischer, zelený poslanec v EU Daniel Cohn-Bendit, v USA Bill Clinton, atď.

“Mladí ľudia nehľadajú Cirkev, ktorá mladým nadbieha, ale takú, ktorá je duchom naozaj mladá” vysvetľoval Benedikt XVI ku koncu svojej návštevy nemeckým biskupom. “My z našej strany ich musíme viesť k trpezlivosti, k bystrosti, k zdravému realizmu. Nemôže to preto znamenať falošné kompromisy, oslabovanie toho, čo vraví Písmo.”

Pravda boli aj cynické hlasy. “Davová psychóza” ako mi to povedala jedna mladá Slovenka a pravdepodobne takto sa na *Weltjugendtag* dívali aj všelijakí hovorcovia pseudo-katolíckych organizácií ako *Wir sind Kirche (We are Church)*, hoci títo boli na televízii explicitnejší, keď recitovali svoj starý zoznam rôznych požiadaviek na pápeža, väčšinou týkajúcich sa sexuálnej morálky. Akoby *Weltjugendtag* bol určený na to, aby tu pápež vyhlasoval *ex cathedra* morálne zlepšováky. Na túto tému však až poníže. Čo sa týka samotného faktu “davovej psychózy” ten tu samozrejme hral svoju úlohu. Hraje svoju úlohu aj pri iných masových zhromaždeniach, či už ide o športové podujatia, o rockové koncerty, alebo rôzne heterosexuálne či homosexuálne *Love parades*. Kto však iba toto vidí je ako ten hlupák v orientálnom porekadle, “keď prst ukazuje na mesiac, hlupák sa díva na ten prst”. Boli to práve policajti, hasiči, zdravotníci, ktorí videli ďalej ako ten orientálny hlupák. Oni mali skúsenosti s rôznymi masovými zhromaždeniami a teraz na televízii s úžasom porovnávali svoje skúsenosti s chovaním týchto mladých motivovaných vierou s chovaním mladých ktorých motivoval rock, šport, či sex. Žiadne výtržnosti, žiadne alkohol, žiadne hulákanie. Videli rozdiel, videli aspoň to, že “prst”, ktorý predstavoval túto davovú psychózu ukazoval inde ako davová psychóza, ktorá sprevádza iné masové zhromaždenia mladých. Aj keď možno nedovideli presne kam tento “prst” mieril: k viere, k duchovnu.

Normálna nemecká generácia?

Výskumný ústav *Forsa* z poverenia časopisu *Stern* previedol výskum medzi 2000 Nemcami vo veku 19 až 30 rokov. Na rozdiel od generácie 68, ktorá sa vo svojej mladosti búrila a s dlhými vlasmi vyhladávala roztržky s políciou, sú títo celkom konzervatívni. V Boha verí 45% z nich, v nastávajúcich voľbách 34% dá vraj prednosť kandidátke *Angele Merkel* z Kresťansko-demokratickej únie, 30% terajšiemu sociál-demokratickému kancelárovi *Gerhardovi Schröderovi*, 71% z nich už začalo prispievať do svojho dôchodkového fondu. A na rozdiel od generácie rodičov, 75% týchto mladých vraví, že prísne dodržiavajú zákony spoločnosti. Obklúčení všeobecným pesimizmom a strachom z potrebných reforiem, 54% mladých Nemcov vraví, že sa na budúcnosť dívajú optimisticky. “V jednom sa ale nelíšia od generácie 68” vraví komentátor *Jürgen Zinnecker* v interview pre *Stern*, “aj oni rebelujú proti svojim rodičom. Ich rebelanstvo však spočíva v tom, že chcú byť normálni”.

Odvrátená strana XX. Svetových dní mládeže

Homosexuálni aktivisti boli na *Weltjugendtagu* menej viditeľní než ako sa očakávalo, iba jeho ukončenie oslávili výstavou v jednej kostolnej hale. V televízii za ich kauzu agitovali rôzni predstavitelia quasi-katolíckych organizácií ako *Wir sind Kirche*. Ide o problematiku bolestnú a dosť zložitú, ktorá začína už tým, že sa sexuálna aberácia nazýva orientáciou. Homosexuálni aktivisti (čo nie je to isté ako homosexuáli) okolo nej rozvíjajú nie iba svoju politickú angažovanosť, ale z nej vychádzajú

kondómy pomáhajú, aj tí ktorí trvajú na tom, že škodia môžu mať pravdu. Asi je totiž pravdou, že jeden kondóm dosť bezpečne zabráni prenosu AIDS, ale aj to je pravda, že paušálna podpora ich použitia vedie k viac menej paušálnej podpore promiskuity (jedno či toto samo o sebe niekto považuje za morálne zlo alebo nie) a tým pádom aj k zvýšeniu počtu “výnimočných” prípadov, keď ten kondóm predsa len nebude použitý či sa poškodí. Samozrejme nemám, a myslím ani nie sú k dispozícii, dáta, ktoré by porovnali tieto “výnimočné” prípady s počtom “výnimočných” prípadov v spoločnosti, kde normou je predmanželská abstinencia a manželská vernosť. Zrejme to bude záležať aj na celkovej kultúrnej situácii, na religiozite či vyspelosti spoločnosti, atď. S tým súvisí potom to, že Cirkev, ktorá nielen výskyt AIDS, ale aj výskyt promiskuity považuje za zlo, bude dávať prednosť druhému — pre danú situáciu možno nie vždy realistickému — modelu, ktorý chce súčasne bojovať proti obojm zlám.

Azda aby nedošlo k nedorozumeniu musím zdôrazniť, že staviam pasívnu podporu promiskuity ako alternatívu aktívnej podpory “konzervatívnych” noriem iba vo svete, kde sa rozhoduje o tom, či “rozdávať” kondómy či nie. Teda nie vo “vyspelej” západnej spoločnosti kde kondómy sú voľne prístupné každému a kde väčšina konkrétnych ľudských situácií nevznikla v dôsledku ani jednej z týchto dvoch alternatívnych podporových akcií. V rozvojových krajinách Cirkev bojuje primárne proti promiskuite a iba sekundárne proti akciám, ktoré propagujú používanie kondómov nielen ako núdzové riešenie v prípade “ohrozenia”, ale ako ospravedlnenie, či aspoň ignorovanie, spoločenského neuhu akým je morálne indiferentný postoj k promiskuite. Myslím toto jemné rozlíšenie mal na mysli aj honduraský *Rodríguez kardinál Maradiaga*, (jeden z kandidátov na ná-

stupcu Jána Pavla II), na jednej debate s mladými počas *Weltjugendtagu*. Bohužiaľ sa ale jednému prísediacemu nemeckému biskupovi podarilo nasledujúcou poznámkou toto jemné rozlíšenie rozmazať.

Ešte takto. Je tu rozdiel medzi lekárskeym "zákazom" používať codeinové tabletky proti bolesti (v EU oveľa silnejší ako napr. v Austrálii) a zákazom použiť cyankáli. To prvé škodí jednotlivcovi a nepriamo i spoločnosti iba ak sa jeho použitie rozšíri, to druhé je okamžite smrteľné. Myslím, že mnohí horlivci — a v minulosti asi všetci kňazi a väčšina katolíkov — si zákazy v oblasti sexuálnej, napríklad používanie kondómov, vysvetľujú ako analog zákazu používať cyankáli, zatiaľčo Cirkev je proti kondómom, mimomanželskému sexu atď. Myslím skôr tak ako sú lekári proti rozšírenému používaniu codeinových tabletiiek. Vraj niektorí z trestancov, ktorí boli v 19. storočí vyvezení do Austrálie sa previnili iba tým, že ukradli šatku. Nuž to bola zrejme nespravodlivosť. Neznamená to ale, že krádež šatky by mala byť bez-trestnou vecou!

Lebo ak si aj možno priať aby Cirkev ochotnejšie pripúšťala použitie kondómov v krajných prípadoch, nemožno čakať, že bude podporovať ich *rozširovanie* v rozvojových krajinách ako si to prajú hlasití jej odporcovia, lebo by to znamenalo nepriamu podporu promiskuity. Túto súvislosť prax, aj vo vyspelých krajinách, už dostatočne dokázala.

Je preto rozdiel medzi neochotou podporovať kondómy pripúšťajúc ich iba v núdzových situáciách a nekompromisným zákazom. Myslím tu ale tiež platí to, čo povedal môj bývalý arcibiskup, ako som to bol spomenul už v predošlých *Kolínskych listoch*: Ak nie si schopný pochopiť žiadne iné stanovisko iba absolútne áno, alebo absolútne nie (teda bez ohľadu na vypočutie hlasu vlastného svedomia) tak pre teba musí platiť absolútne nie.

aj ich svetonázorové preferencie. V debatách o tom, ktorý svetonázor, najlepšie vystihuje čo je krásne, pravdivé a dobré, niekto argumentuje viac rozumom, niekto viac srdcom, títo však viac ... nuž nechajme to.

Možno veľmi chápať ak sa od Cirkvi požaduje viac porozumenia pre špeciálnu biologickú a mentálnu situáciu homosexuálov. Celkom iné je však, keď sa požaduje, často veľmi kriľavo, aby spoločnosť a Cirkev zmenili všeobecné normy, aby sa od gruntu predefinoval pojem rodiny a manželstva ako sviatosti (stále sa domnievam, že štát od Cirkvi odlúčený môže legalizovať akékoľvek zväzky aké chce medzi dvojicami či trebárz trojicami partnerov). Niekedy si naozaj možno priať aby sa prílišní horlivci, duchovní či neduchovní, nemiešali do toho, ako si jedinec šieste prikázanie aplikuje resp. interpretuje vo svojej konkrétnej (homosexuálnej) situácii, aby nechali na Boha, aby posúdil, či dotýčný mohol ináč konať. Takáto požiadavka nemusí byť, pravda, tiež oprávnená — závisí práve na konkrétnej situácii — a často možno ani nie je. Nie je to ale drzosť, ako tá ktorá *žiada pápeža, aby zmenil normy* lebo "mne a mojím kamarátom" to nevyhovuje. Nežiada sa, aby Cirkev "prižmúrila oči" nad súkromnými aktami homosexuálov, alebo nad súkromným či núdzovým použitím kondómu. Pre to by človek mohol mať sympatie, lebo, ako som už bol povedal (c.f. KL7) čiste súkromný akt je vecou svedomia, nie však keď sa vehementne a drzo žiada aby to Cirkev paušálne podporila bez ohľadu na globálne dôsledky, ktoré žiadateľ nevidí a ani ho nezaujímajú. Tieto dôsledky možno ani zodpovední v Cirkvi nie celkom dovidia, majú obavy, možno aj prehnané, lebo cítia zodpovednosť, ktorá ide ponad zodpovednosť jednotlivca. Niečo podobné azda platí aj v niektorých nie celkom súkromných rozhodnutiach lokálnych činiteľov ako je napr. pripustenie kondómov v konkrétnej situácii ohrozenia z AIDS (pozri moju poznámku *AIDS a kondómy* na predchodzej strane).

Iná vec je ísť za vedúcim v zamestnaní a vysveľovať mu, že si ja, prípadne aj iní zamestnanci, zasluhujú zvýšený plat, a iná vec je dožadovať sa, aby napr. vláda nariadením zhora zvýšila všetky platy (alebo znížila dane) paušálne, bez ohľadu na celonárodné dôsledky a celosvetovú ekonomickú situáciu, veci do ktorých ja predsa nemôžem vidieť. Vláda je síce obyčajne demokraticky zvolená, pápež nie, ale z podriadenosti svojej vlády sa môžem vyslobodiť iba emigráciou do cudziny, zatiaľčo z podriadenosti pápežovi dnes veľmi ľahko. A dokonca ani nemusím prestať byť kresťanom, môžem sa stať príslušníkom cirkvi či cirkvičky, ktorá nielenže si ináč vysvetľuje svoje poslanie, ale najčastejšie ani nemá celosvetový dosah a zodpovednosť.

Podľa môjho názoru Cirkev nie je uzavretá voči tým, ktorí jej príkazy považujú za ťažko zachovateľné — hlavnou inštanciou je tu svedomie a poslednou spoveď — musí ale ostať uzavretá voči tým, ktorí sa hlasito dožadujú toho aby prispôsobila svoje univerzálne platné normy iba preto aby to vyhovovalo ich osobnej, alebo celkom mimoriadnej, situácii.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik